

Seat No.	
-------------	--

Set P

P.G. Diploma in Museology (सत्र - I) (New) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२६

Introduction to Museology (PGDIM101)

वार, दिनांक: शुक्रवार, १७-०४-२०२६

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) संग्रहालय हा शब्द कोणत्या ग्रीक शब्दावरून आला आहे?
अ) मुसियन (Museion) ब) मुसिका
क) मुसेमिया ड) मुसियन (Musion)
- २) संग्रहालय या संज्ञेचा मूळ अर्थ काय होता?
अ) ग्रंथालय ब) 'म्युझेस' चे मंदिर
क) राजवाडा ड) शाळा
- ३) ICOM नुसार, संग्रहालय ही एक ----.
अ) व्यावसायिक संस्था आहे.
ब) समाजाची सेवा करणारी कायमस्वरूपी संस्था आहे.
क) तात्पुरते प्रदर्शन केंद्र आहे.
ड) मनोरंजन सभागृह आहे.
- ४) जगातील सर्वात पहिले संग्रहालय कोठे स्थापन करण्यात आले होते?
अ) अथेन्स ब) अलेक्झांड्रिया
क) रोम ड) बॅबिलोन
- ५) अलेक्झांड्रियाचे प्रसिद्ध संग्रहालय कोणाच्या राजवटीत स्थापन करण्यात आले होते?
अ) टॉलेमी पहिला ब) ऑगस्टस
क) अलेक्झांडर ड) ज्युलियस सीझर
- ६) जगातील पहिले सार्वजनिक संग्रहालय कोणते आहे?
अ) लूव्र संग्रहालय ब) ब्रिटिश संग्रहालय
क) व्हॅटिकन संग्रहालय ड) मेट्रोपॉलिटन संग्रहालय

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) सांस्कृतिक संवर्धनामध्ये संग्रहालयांची भूमिका चर्चा करा.
किंवा
- ब) हैदराबाद येथील सालार जंग संग्रहालयाचा इतिहास आणि त्यातील संग्रहाची चर्चा करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- योग्य उदाहरणांसह विविध प्रकारच्या संग्रहालयांची चर्चा करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

P.G. Diploma in Museology (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Introduction to Museology (PGDIM101)

Day & Date: Friday, 17-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

12

- 1) The word "Museum" is derived from which Greek word?
 - a) Museion
 - b) Musika
 - c) Museumia
 - d) Musion

- 2) The term "Museum" originally referred to _____.
 - a) Library
 - b) Temple of the Muses
 - c) Palace
 - d) School

- 3) According to ICOM, a museum is a _____.
 - a) Commercial institution
 - b) Permanent institution serving society
 - c) Temporary exhibition centre
 - d) Entertainment hall

- 4) The earliest museum in the world was established at _____.
 - a) Athens
 - b) Alexandria
 - c) Rome
 - d) Babylon

- 5) The famous Museum of Alexandria was established during the rule of _____.
 - a) Ptolemy I
 - b) Augustus
 - c) Alexander
 - d) Julius Caesar

- 6) The first public museum in the world is _____.
 - a) Louvre Museum
 - b) British Museum
 - c) Vatican Museum
 - d) Metropolitan Museum

- 7) The basic function of a museum is _____.
 - a) Collection
 - b) Preservation
 - c) Exhibition
 - d) All of the above

- 8) Preservation of objects in museums is also called _____.
 - a) Conservation
 - b) Collection
 - c) Exhibition
 - d) Storage

- 9) Museum exhibitions help in _____.
a) Public education b) Entertainment
c) Cultural awareness d) All of the above
- 10) The National Museum is located in _____.
a) Mumbai b) Delhi
c) Kolkata d) Chennai
- 11) The National Museum in Delhi was established in _____.
a) 1949 b) 1951
c) 1960 d) 1945
- 12) The Indian Museum is located in _____.
a) Kolkata b) Delhi
c) Mumbai d) Chennai

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Art museums
- b) Allahabad Museum
- c) Meaning of the term Museum
- d) Cultural importance of museums
- e) Exhibition in museums
- f) Late Ramlingappa Lamture Government Museum, Ter.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- a) Define a museum and explain its objectives and functions.
- b) Write an essay on natural history museums and their significance.
- c) Discuss the role of museums in promoting tourism.
- d) Explain the classification of museums based on ownership.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) Discuss the role of museums in cultural preservation.

OR

- b) Discuss the history and collections of the Salar Jung Museum, Hyderabad.

Q.5 Answer the following question in detail. 12

Discuss different types of museums with suitable examples.

- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
अ) आयकॉम ची रचना, तत्त्वे आणि कार्ये यांबद्दल सविस्तर लिहा.
किंवा
ब) वारसा संवर्धनामध्ये युनेस्कोची भूमिका काय आहे, यावर चर्चा करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
'ए. एम. ए. एस. आर कायदा १९५८' ची सविस्तर चर्चा करा आणि या कायद्यातील २०१० च्या सुधारणा स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

**P.G. Diploma in Museology (Semester-I) (NEP CBCS) Examination:
March/April - 2026
Principles & Laws for Museum (PGDIM102)**

Day & Date: Monday, 20-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select appropriate word:**12**

- 1) Archaeological site and remains means any area which contain ruins of historical or archaeological importance which have been in existence for not less than _____ years.
 - a) One hundred
 - b) Two hundred
 - c) Sixty
 - d) Fifty
- 2) ICOM headquarters is located in _____.
 - a) London
 - b) New York
 - c) Paris
 - d) Geneva
- 3) UNESCO was established in _____.
 - a) 1945
 - b) 1950
 - c) 1930
 - d) 1965
- 4) CC in ICOM-CC stands for _____.
 - a) Committee for Conservation
 - b) Council for Conservation
 - c) Committee for Cultural Collections
 - d) Committee for Curatorial Care
- 5) World Federation of Friends of Museums promotes _____.
 - a) Tourism
 - b) Public support for museums
 - c) Education only
 - d) Trade
- 6) UNESCO stands for _____.
 - a) United Nations Educational Scientific Cultural Organization
 - b) United Nations Economic Council
 - c) United Nations Social Organization
 - d) United Nations Educational, Social, Council Organization
- 7) Protected area around monuments is _____.
 - a) 100m
 - b) 200m
 - c) 300m
 - d) 500m

Seat No.	
----------	--

Set P

P.G. Diploma in Museology (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Museum Management and Curatorship (PGDIM103)

वार, दिनांक: बुधवार, २२-०४-२०२६
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.** १२
- १) संग्रहालयाचे मुख्य कार्य काय आहे?
 अ) वस्तू विक्री
 ब) जतन व शिक्षण
 क) खाजगी संग्रह
 ड) मनोरंजन
- २) ICOM चे पूर्ण रूप काय आहे?
 अ) इंटरनॅशनल कौन्सिल ऑफ म्युझियम्स
 ब) इंडियन कौन्सिल ऑफ मॅनेजमेंट
 क) इंटरनॅशनल कमिटी ऑफ मॉन्युमेंट्स
 ड) इन्स्टिट्यूट ऑफ कल्चर
- ३) संग्रहालय नैतिकता मुख्यतः कशाशी संबंधित आहे?
 अ) नफा
 ब) संग्रह व्यवस्थापन व व्यावसायिक आचार
 क) पर्यटन
 ड) जाहिरात
- ४) संग्रह व्यवस्थापनासाठी जबाबदार व्यक्ती कोण?
 अ) अभिलेखपाल
 ब) क्युरेटर
 क) लेखापाल
 ड) संरक्षक
- ५) Accessioning म्हणजे काय?
 अ) विक्री
 ब) अधिकृत नोंदणी
 क) स्वच्छता
 ड) प्रदर्शन
- ६) Preventive conservation चे उद्दिष्ट काय?
 अ) दुरुस्ती
 ब) नुकसान टाळणे
 क) रंगकाम
 ड) वाहतूक

- ७) संग्रहालय प्रशासनामध्ये कोण समाविष्ट असते?
 अ) विश्वस्त मंडळ
 ब) पर्यटक
 क) मार्गदर्शक
 ड) प्रायोजक
- ८) दस्तऐवजीकरणाचा उपयोग कशासाठी होतो?
 अ) सजावट
 ब) नोंद व संशोधन
 क) जाहिरात
 ड) निधी
- ९) संग्रहालय बजेटचा उद्देश काय?
 अ) वैयक्तिक उपयोग
 ब) आर्थिक नियोजन
 क) प्रदर्शन
 ड) साठवण
- १०) Deaccessioning म्हणजे काय?
 अ) वस्तू प्राप्त करणे
 ब) संग्रहातून काढणे
 क) प्रदर्शन
 ड) नोंदणी
- ११) संग्रहालय प्रदर्शनांचे उद्दिष्ट काय?
 अ) साठवण
 ब) ज्ञान प्रसार
 क) तिकीट वाढ
 ड) प्रवेश बंद
- १२) संरक्षण प्रयोगशाळा कशासाठी वापरली जाते?
 अ) साठवण
 ब) वैज्ञानिक संरक्षण
 क) कार्यालयीन काम
 ड) विपणन

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) संग्रहालयाची व्याख्या व उद्दिष्टे लिहा.
 ब) संग्रहालय प्रशासन म्हणजे काय?
 क) संग्रहालय नैतिक संहिता स्पष्ट करा.
 ड) संग्रहालय बजेटवर टिपण लिहा.
 इ) Preventive conservation म्हणजे काय?
 ई) समाजातील संग्रहालयांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.३ थोडक्यात प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) क्युरेटरची कार्ये व जबाबदाऱ्या
 ब) संग्रहालय दस्तऐवजीकरण आणि सूचीकरण प्रणाली
 क) संग्रहालय व्यवस्थापनातील कायदेशीर मुद्दे
 ड) संग्रहालयातील संग्रहाचे प्रकार व व्यवस्थापन

- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) संग्रहालय प्रशासनाची रचना व कार्य स्पष्ट करा.
- ब) संग्रह व्यवस्थापनातील नैतिक व कायदेशीर जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- संग्रहालयांमधील संग्रह व्यवस्थापन आणि क्युरेटरशिपची तत्वे व कार्यपद्धती—ज्यामध्ये संपादन, दस्तऐवजीकरण, संवर्धन आणि प्रदर्शन नियोजनाचा समावेश होतो—यांची सविस्तर चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

P.G. Diploma in Museology (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April - 2026
Museum Management and Curatorship (PGDIM103)

Day & Date: Wednesday, 22-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1) The primary function of a museum is: _____.
 - a) Selling artifacts
 - b) Preservation and education
 - c) Private collection
 - d) Entertainment only

- 2) ICOM stands for: _____.
 - a) International Council of Museums
 - b) Indian Council of Management
 - c) International Committee of Monuments
 - d) Institute of Cultural Management

- 3) Museum ethics mainly deals with: _____.
 - a) Profit-making activities
 - b) Collection care and professional conduct
 - c) Tourism promotion only
 - d) Marketing policies

- 4) The person responsible for managing collections is called: _____.
 - a) Archivist
 - b) Curator
 - c) Accountant
 - d) Conservator

- 5) Accessioning refers to: _____.
 - a) Selling objects
 - b) Official entry of objects into museum records
 - c) Cleaning artifacts
 - d) Exhibition planning

- 6) Preventive conservation focuses on: _____.
 - a) Repairing broken objects
 - b) Avoiding deterioration
 - c) Painting artifacts
 - d) Transporting objects

- 7) Museum governance generally includes: _____.
 - a) Board of trustees
 - b) Visitor only
 - c) Tour guides only
 - d) Sponsors only

- ६) उत्खननानंतर वस्तूंचे लोकांसाठी प्रदर्शन करण्याच्या प्रक्रियेला ---- म्हणतात.
 अ) प्रदर्शन ब) अन्वेषण
 क) सर्वेक्षण ड) पुनर्स्थापन
- ७) पुरातत्वशास्त्रातील नैतिकता मुख्यतः ---- वर भर देते.
 अ) नफा कमावणे ब) सांस्कृतिक वारसा जपणे
 क) प्राचीन वस्तू निर्यात करणे ड) स्थानिक लोकांकडे दुर्लक्ष करणे
- ८) संग्रहालये समाजाला ---- मदत करतात.
 अ) सांस्कृतिक वारसा जतन करणे
 ब) प्राचीन स्थळे नष्ट करणे
 क) वस्तू विकणे
 ड) वस्तू लपवणे
- ९) सांस्कृतिक संवेदनशीलता म्हणजे ----.
 अ) विविध संस्कृतींचा आदर करणे
 ब) परंपरा दुर्लक्षित करणे
 क) इतिहास बदलणे
 ड) वस्तू हटवणे
- १०) आधुनिक संग्रहालये प्रदर्शन अधिक आकर्षक करण्यासाठी ---- वापरतात.
 अ) डिजिटल तंत्रज्ञान ब) फक्त पुस्तके
 क) फळा ड) वृत्तपत्रे
- ११) संग्रहालय मार्गदर्शकाचे मुख्य कार्य ---- आहे.
 अ) वस्तू विकणे ब) प्रदर्शन समजावून सांगणे
 क) स्वच्छता करणे ड) वस्तू तयार करणे
- १२) पुरातत्त्वीय स्थळे ---- बदल माहिती देतात.
 अ) मानवी इतिहास व संस्कृती ब) भविष्य तंत्रज्ञान
 क) हवामान ड) आधुनिक राजकारण

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) संग्रहालयाची व्याख्या लिहा.
 ब) पुरातत्त्वशास्त्र म्हणजे काय?
 क) उत्खनन म्हणजे काय?
 ड) शिक्षणात संग्रहालयांचे महत्त्व लिहा.
 इ) संग्रहालय प्रदर्शन म्हणजे काय?
 ई) सांस्कृतिक वारसा म्हणजे काय?

१२

- प्र.३ लघुनिबंध/टिपणे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) सांस्कृतिक वारसा जतन करण्यात संग्रहालयांची भूमिका
ब) पुरातत्त्वीय उत्खननाच्या पायऱ्या
क) पुरातत्त्वशास्त्रातील नैतिकता
ड) संग्रहालयातील सांस्कृतिक संवदेनशीलतेचे महत्त्व
- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) संग्रहालय आणि पुरातत्त्वशास्त्राची पायाभूत तत्त्वे स्पष्ट करा.
ब) उत्खननापासून प्रदर्शनापर्यंतची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- आधुनिक काळातील संग्रहालयांची भूमिका व महत्त्व स्पष्ट करा.

- 8) Museums help society by _____.
a) Preserving cultural heritage b) Destroying ancient sites
c) Selling historical artifacts d) Hiding artifacts from people
- 9) Cultural sensitivity in museums means _____.
a) Respecting different cultures and traditions
b) Ignoring traditions
c) Changing history
d) Removing artifacts
- 10) Modern museums use _____ to make exhibitions interactive.
a) Digital technology b) Only books
c) Chalkboards d) Newspapers
- 11) A museum guide mainly helps visitors to _____.
a) Buy artifacts b) Understand exhibits
c) Clean the museum d) Build artifacts
- 12) Archaeological sites provide information about _____.
a) Human history and culture b) Future technology
c) Weather conditions d) Modern politics

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- a) Define a museum.
- b) What is archaeology?
- c) What is excavation?
- d) Write the importance of museums in education.
- e) Explain the meaning of exhibition in museums.
- f) What is cultural heritage?

Q.3 Write Short Answers/Short Notes. (Any Two)**12**

- a) Role of museums in preserving heritage.
- b) Steps involved in archaeological excavation.
- c) Ethics in archaeology.
- d) Importance of cultural sensitivity in museums

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)**12**

- a) Explain the foundations of museums and archaeology and their importance in understanding history.
- b) Describe the process from excavation to exhibition in museums.

Q.5 Answer the following question in detail.**12**

Explain the role of museums in the contemporary world and their contribution to education, culture and society.

- ७) संग्रहालय अभ्यासातील सेमियोटिक्स म्हणजे ----.
- अ) चिन्हे आणि चिन्हे ब) सांख्यिकी
क) तंत्रज्ञान ड) इमारती
- ८) घटनाशास्त्र यावर लक्ष केंद्रित करते ----.
- अ) अभ्यागतांचा अनुभव आणि धारणा
ब) वस्तूंचे मोजमाप
क) डेटा व्यवस्थापन
ड) संग्रहालय वास्तुकला
- ९) अभ्यासगत अभ्यास तपासणी ----.
- अ) अभ्यागतांचे वर्तन आणि अनुभव
ब) कलाकृतींचे संवर्धन
क) संग्रहालय वित्त
ड) साठवण पद्धती
- १०) कृती संशोधनात समाविष्ट आहे ----.
- अ) संशोधनाद्वारे व्यावहारिक समस्या सोडवणे
ब) पुस्तके लिहिणे
क) प्रदर्शन तयार करणे
ड) कलाकृतींचे संकलन
- ११) सहभागी पद्धतीमध्ये समाविष्ट आहे.
- अ) संशोधनात समुदायाचा सहभाग
ब) सरकारी नियंत्रण
क) केवळ खाजगी संशोधन
ड) व्यावसायिक संशोधन
- १२) डिजिटल संशोधन साधनांमध्ये समाविष्ट आहे.
- अ) कृत्रिम बुद्धिमत्ता ब) आभासी वास्तव
क) संवर्धित वास्तव ड) वरील सर्व

प्र.२ खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) वस्तुसंग्रहालयीय संशोधन
ब) वस्तुसंग्रहालय शास्त्राची व्याप्ती
क) वस्तुसंग्रहालय शास्त्रातील संशोधन आराखडा
ड) संशोधनाच्या उद्दिष्टांचे महत्त्व
इ) वस्तुसंग्रहालय शास्त्रातील संकेतमीमांसा
ई) वस्तुसंग्रहालय अभ्यासातील संवेदनमीमांसा

१२

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) वस्तुसंग्रहालय शास्त्रातील 'कार्यपद्धती'ची व्याख्या करा आणि वस्तुसंग्रहालय संशोधनातील तिची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) वस्तुसंग्रहालय शास्त्रातील 'संशोधन आराखड्या'ची संकल्पना आणि घटक स्पष्ट करा.
- क) वस्तुसंग्रहालय शास्त्रातील 'विश्लेषणात्मक चौकटी' चे महत्त्व विशद करा.
- ड) वस्तुसंग्रहालयांमध्ये AI, VR आणि AR यांसारख्या डिजिटल संशोधन साधनांचा होणारा प्रभाव स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) वस्तुसंग्रहालय संशोधनाचे लेखन आणि सादरीकरण प्रभावीपणे करण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) प्रदर्शनाच्या रचनेमध्ये अवकाशीय विश्लेषणाचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर लिहा. १२
- संग्रहालय संशोधनातील माहितीच्या प्राथमिक आणि दुय्यम स्रोतांमधील फरक स्पष्ट करा.

- 8) Phenomenology focuses on _____.
 a) Visitor experience and perception
 b) Object measurement
 c) Data management
 d) Museum architecture
- 9) Visitor studies examine _____.
 a) Visitor behavior and experience
 b) Artifact conservation
 c) Museum finance
 d) Storage methods
- 10) Action research involves _____.
 a) Solving practical problems through research
 b) Writing books
 c) Creating exhibitions
 d) Collecting artifacts
- 11) Participatory methodologies involve _____.
 a) Community participation in research
 b) Government control
 c) Private research only
 d) Commercial research
- 12) Digital research tools include _____.
 a) Artificial Intelligence b) Virtual Reality
 c) Augmented Reality d) All of the above

Q.2 Write short answer. (Any Four)**12**

- a) Museological Research.
 b) Scope of museology.
 c) Research design in museology.
 d) Importance of research objectives
 e) Semiotics in museology.
 f) Phenomenology in museum studies.

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)**12**

- a) Define methodology in museology and explain its scope in museum research.
 b) Explain the concept and components of research design in museology.
 c) Discuss the importance of analytical frameworks in museology.
 d) Explain the impact of digital research tools such as AI, VR, and AR in museums.

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any one) **12**

a) Explain the methods of writing and presenting museum research effectively.

OR

b) Discuss the importance of spatial analysis in exhibition design.

Q.5 Answer the following questions in detail. **12**

Distinguish between primary and secondary sources of data in museum research.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

P.G. Diploma in Museology (सत्र - II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६

Display Techniques and Exhibition Principles (PGDIM201)

वार, दिनांक: गुरुवार, १६-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) संग्रहालयांमध्ये 'क्लोज टेस्ट' चा वापर खालीलपैकी कशाचे मूल्यमापन करण्यासाठी केला जातो?

- अ) मजकुराची वाचनीयता
ब) मजकुराची सुवाच्यता
क) प्रदर्शनातील मजकुराची आकलनक्षमता
ड) वरील सर्व

२) 'सोलॅंडर बॉक्स' चा वापर खालीलपैकी कशाच्या साठवणुकीसाठी केला जातो?

- अ) नाणी
ब) मृण्मूर्ती
क) हस्तलिखिते, मुद्रित आणि रेखात्रित्रे इत्यादी
ड) पोशाख

३) खालीलपैकी कोणता पर्याय संग्रहालयातील वस्तूंवर होणारा प्रकाशाचा परिणाम कमी करू शकतो?

- अ) अतिनील प्रकाश पूर्णपणे वगळणे
ब) प्रकाशाची तीव्रता कमी करणे
क) प्रकाशाच्या संपर्काचा कालावधी कमी करणे
ड) वरील सर्व

४) 'यादी - I' मधील बाबींची 'यादी - II' मधील बाबींशी जोडी लावा

यादी - I	यादी - II
अ) अतिनील प्रकाश	(i) सेल्सिअस
ब) प्रकाशाची तीव्रता	(ii) नॅनोमीटर
क) तरंगलांबी	(iii) मायक्रोवॅट प्रति ल्युमेन
ड) तापमान	(i) लक्स

संकेत (Codes): अ ब क ड

- अ) (iii) (ii) (iv) (i) ब) (iv) (iii) (i) (ii)
क) (iii) (iv) (ii) (i) ड) (ii) (iv) (i) (iii)
- ५) खालीलपैकी कोणते हे 'गतिमान अर्थनिर्णयन तंत्र' नाही?
अ) कार्यरत प्रतिकृती ब) व्याख्यान
क) मार्गदर्शित सहल ड) संग्रहालय फलक
- ६) प्रकाश मोजणाऱ्या उपकरणाला काय म्हणतात?
अ) हायग्रोमीटर ब) लक्स मीटर
क) बॅरोमीटर ड) थर्मामीटर
- ७) जर एखादी वस्तू आणि प्रकाशाचा स्रोत यांमधीन अंतर कमी झाले, तर लक्सची पातळी काय होईल?
अ) कमी होईल ब) वाढेल
क) तशीच राहील ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ८) प्रदर्शनातील विशिष्ट वस्तूंची ओळख पटवून देणाऱ्या किंवा त्यांचा संदर्भ देणाऱ्या फलकाला काय म्हणतात?
अ) वस्तू फलक ब) प्रास्ताविक फलक
क) समूह फलक ड) विभाग फलक
- ९) संग्रहालयांमध्ये 'एन्कॅप्स्युलेशन' तंत्राचा वापर प्रामुख्याने कशासाठी केला जातो?
अ) नमुन्याचे गोठवून – वाळवणे ब) वस्तूचे जतन आणि सादरीकरण
क) नमुन्याला रंग देणे ड) नमुन्याचे दस्तऐवजीकरण करणे
- १०) संग्रहालयांमध्ये संवादाचे प्राथमिक माध्यम कोणते आहे?
अ) प्रदर्शन पेटी ब) मूळ वस्तू/नमुना
क) मजकूर ड) दृकश्राव्य तंत्रे
- ११) संग्रहालयांमध्ये डांबरगोळ्यांचा वापर प्रामुख्याने कशासाठी केला जातो?
अ) बुरशीनाशक ब) कीटक – प्रतिबंधक
क) उंदीरनाशक ड) कीटकनाशक
- १२) प्रदर्शनाच्या आयोजनातील खालील टप्प्यांची योग्य क्रमाने मांडणी करा.
(i) वस्तूंची निवड (ii) विषयाची निवड
(iii) प्रदर्शनाची मांडणी करणे (iv) प्रदर्शनीय वस्तूंची उभारणी करणे
संकेत :
अ) (i) (ii) (iii) (iv) ब) (iii) (ii) (i) (iv)
क) (iv) (iii) (ii) (i) ड) (ii) (i) (iii) (iv)

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) स्पोर्टलाईटची उपयुक्तता आणि उपयोग
 ब) दृश्य परिणामकारकता वाढवण्यासाठी रंग आणि रचना
 क) संग्रहालयाची सुरक्षा
 ड) संग्रहालयाध्यक्षाची भूमिका
 इ) अभ्यागतांचा प्रवाह
 ई) अस्थायी प्रदर्शन
- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) तुम्ही गॅलरीसाठीचा मजकूर आणि फलन – लेखन कशा प्रकारे तयार कराल?
 ब) संग्रहालयांसाठी 'संग्रह' असणे का आवश्यक आहे, याविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
 क) संग्रहालयाच्या प्रशासकीय रचनेची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
 ड) संग्रहालयाच्या इमारतीच्या नियोजनाची चर्चा करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) संग्रहालयामध्ये संशोधनाची उपयुक्ता काय आहे? तसेच, विविध प्रकारच्या प्रदर्शनांचे आयोजन करण्यास संशोधनाची मदत कशी होते?
 किंवा
 ब) संग्रहालयामध्ये शिल्पे आणि चित्रे प्रदर्शित करण्याच्या नवीन तंत्रांचे वर्णन करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- संग्रहालयाची वास्तुकला आणि प्रकाशयोजनेच्या पद्धती योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

P.G. Diploma in Museology (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Display Techniques and Exhibition Principles (PGDIM201)

Day & Date: Thursday, 16-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**12**

- 1) Cloze Test is used in Museums to evaluate _____.
 - a) Readability of text
 - b) Legibility of text
 - c) Comprehensibility of Exhibition Text
 - d) All of the above

- 2) Solander boxes are used for storage of _____.
 - a) Coins
 - b) Terracotta's
 - c) Manuscripts, prints and drawings, etc.
 - d) Costumes

- 3) Which of the following options can reduce the effect of light on museum objects?
 - a) Eliminating UV light
 - b) Reducing the intensity of light
 - c) Reducing the time of exposure
 - d) All of the above

- 4) Match the items in List-I with items in List-II.

List-I	List-II
a) UV light	i) Celsius
b) Intensity of light	ii) Nanometer
c) Wavelength	iii) Microwatt per lumen
d) Temperature	iv) Lux

Codes: a) b) c) d)

a) iii) ii) iv) i)	b) iv) iii) i) ii)
c) iii) iv) ii) i)	d) ii) iv) i) iii)

- 5) Which of the following is not the dynamic interpretation technique?
 - a) Working model
 - b) Lecture
 - c) Guided tour
 - d) Museum label

- 6) The instrument to measure light is called _____.
 - a) Hygrometer
 - b) Lux meter
 - c) Barometer
 - d) Thermometer

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

a) What is the utility of research in a museum & how does it help to organize various types of exhibitions.

OR

b) Describe the new technique of display of sculptures & paintings in museums.

Q.5 Answer the following question in detail. 12

Explain the museum architecture & methods of Lighting Arrangements with suitable examples.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

P.G. Diploma in Museology (सत्र - II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

मार्च/एप्रिल – २०२६

Preservation of Museum objects (PGDIM202)

वार, दिनांक: शनिवार, १८-०४-२०२६

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) संग्रहालयांमध्ये जतन करणे म्हणजे काय?
 - अ) खराब झालेल्या वस्तूंची दुरुस्ती करणे
 - ब) वस्तूंची होणारी झीज रोखणे
 - क) संग्रहालयातील संग्रह विकणे.
 - ड) वस्तू आकर्षकपणे प्रदर्शित करणे
- २) जतन करण्यावर प्रामुख्याने कशाचा भर असतो?
 - अ) वस्तूंचे नुकसान होण्यापूर्वीच ते रोखणे
 - ब) संग्रहालयाच्या भिंतींना रंग देणे
 - क) नवीन वस्तू खरेदी करणे
 - ड) संग्रहालयाचे विपणन करणे
- ३) संवर्धन म्हणजे काय?
 - अ) वस्तूंची प्रतिबंधात्मक काळजी आणि उपचार करणे
 - ब) ऐतिहासिक वस्तू विकणे
 - क) जुन्या वस्तू नष्ट करणे
 - ड) वस्तूंची सूची तयार करणे
- ४) उच्च आर्द्रतेमुळे प्रामुख्याने काय होते?
 - अ) गंज चढणे व बुरशी वाढणे
 - ब) वस्तू कडक होणे
 - क) वस्तूंना चकाकी देणे
 - ड) वस्तूंची स्वच्छता करणे
- ५) तापमानातील चढ – उतारांमुळे काय होऊ शकते?
 - अ) पदार्थांचे प्रसरण आणि आकुंचन होणे
 - ब) रंगांमध्ये सुधारणा होणे
 - क) वस्तू अधिक मजबूत होणे
 - ड) वस्तूंना चकाकी देणे

- ६) अतिनील प्रकाशामुळे प्रामुख्याने काय होते?
 अ) रंगाची फिकटपणा (रंग उडणे) ब) वस्तू अधिक मजबूत होणे
 क) वस्तू कडक होणे ड) स्वच्छता होणे
- ७) कागदाची झीज प्रामुख्याने कशामुळे होते?
 अ) आम्लधर्मी घटक आणि आर्द्रता ब) केवळ कोरडी हवा
 क) कडक पृष्ठभाग ड) धातूंचा गंज
- ८) अभिलेखागारामधील साहित्य कशात साठवून ठेवावे?
 अ) आम्लरहित फोल्डर्स आणि पेट्यांमध्ये
 ब) प्लास्टिकच्या पिशव्यांमध्ये
 क) लाकडी पेट्यांमध्ये
 ड) कापडी पिशव्यांमध्ये
- ९) कागद साठवून ठेवण्यासाठी आदर्श सापेक्ष आर्द्रता किती असावी?
 अ) ४५ - ५५% ब) ८० - ९०%
 क) १० - २०% ड) ७० - ८०%
- १०) लोखंडी वस्तूंची झीज प्रामुख्याने कशामुळे होते?
 अ) गंज चढल्यामुळे ब) रंग फिकट झाल्यामुळे
 क) बुरशीमुळे ड) कीटकांच्या प्रादुर्भावामुळे
- ११) तांब्याचा गंज अनेकदा कशा स्वरूपात दिसून येतो?
 अ) हिरवट थर ब) पांढरी पावडर
 क) काजळी ड) पिवळे डाग
- १२) चांदीच्या वस्तू प्रामुख्याने कशामुळे काळवंडतात?
 अ) हवेतील गंधकाची संयुगे ब) केवळ पाण्यामुळे
 क) केवळ प्रकाशामुळे ड) केवळ उष्णतेमुळे

प्र.२ खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) बुरशीची वाढ
 ब) जतन - महत्त्व
 क) एआयसी संस्था
 ड) तापमानाचे परिणाम
 इ) आर्द्रतेमुळे होणारे नुकसान
 ई) मानवामुळे होणारे नुकसान

१२

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) संग्रहायातील काचेच्या वस्तूंच्या जतनकार्यातील आव्हानांची चर्चा करा.
- ब) प्लॅस्टिक्स आणि कृत्रिम पदार्थ यांसारख्या आधुनिक साहित्याच्या संवर्धनकार्यातील आव्हानांची चर्चा करा.
- क) संग्रहालयातील संग्रहांचे कीटक उंदरांसारख्या प्राण्यांमुळे होणाऱ्या नुकसानीची चर्चा करा.
- ड) संग्रहालयातील साहित्यावर बुरशी आणि जिवाणूंसारख्या सूक्ष्मजीवांमुळे होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) चर्मवस्तूंच्या जतन पद्धती स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) वस्तुसंग्रहालयातील संग्रहामध्ये सेंद्रिय पदार्थांचे जतन करण्यातील आव्हाने स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- दगडी वस्तूंच्या संवर्धनाच्या तंत्रांचे स्पष्टीकरण द्या.

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

P.G. Diploma in Museology (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April – 2026
Preservation of Museum objects (PGDIM202)

Day & Date: Saturday, 18-04-2026
 Time: 11:00 PM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.**12**

- 1) What is meant by preservation in museums?
 - a) Repairing damaged objects
 - b) Preventing deterioration of objects
 - c) Selling museum collections
 - d) Displaying objects attractively

- 2) Preservation mainly focuses on _____.
 - a) Preventing damage before it occurs
 - b) Painting museum walls
 - c) Buying new objects
 - d) Marketing museums

- 3) Conservation refers to _____.
 - a) Preventive care and treatment of objects
 - b) Selling artifacts
 - c) Destroying old objects
 - d) Cataloguing objects

- 4) High humidity mainly causes _____.
 - a) Rust and mold growth
 - b) Hardening of objects
 - c) Polishing of objects
 - d) Cleaning of objects

- 5) Temperature fluctuations can cause _____.
 - a) Expansion and contraction of materials
 - b) Color improvement
 - c) Object strengthening
 - d) Object polishing

- 6) Ultraviolet light mainly causes _____.
 - a) Fading of colors
 - b) Strengthening of objects
 - c) Hardening of objects
 - d) Cleaning

- 7) Paper deterioration is mainly caused by _____.
 - a) Acidic content and humidity
 - b) Dry air only
 - c) Hard surfaces
 - d) Metal corrosion

- 8) Archival materials should be stored in _____.
 a) Acid-free folders and boxes b) Plastic bags
 c) Wooden boxes d) Cloth bags
- 9) The ideal relative humidity for storing paper is _____.
 a) 45-55% b) 80-90%
 c) 10-20% d) 70-80%
- 10) Iron objects mainly deteriorate due to _____.
 a) Rusting b) Fading
 c) Mold d) Insect attack
- 11) Copper corrosion often appears as _____.
 a) Green patina b) White powder
 c) Black soot d) Yellow stains
- 12) Silver objects mainly tarnish due to _____.
 a) Sulfur compounds in air b) Water only
 c) Light only d) Heat only

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Fungal growth
- b) Preservation importance
- c) AIC organization
- d) Temperature effects
- e) Humidity damage
- f) Human damage

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

12

- a) Discuss the preservation challenges of glass objects in museums.
- b) Discuss the conservation challenges of modern materials such as plastics and synthetics.
- c) Discuss the damage caused by insects and rodents in museum collections.
- d) Explain the effect of microorganisms such as fungi and bacteria on museum materials.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- a) Explain the preservation methods for leather artifacts.

OR

- b) Explain the challenges in preserving organic materials in museum collections.

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Explain the conservation techniques for stone artifacts.

Seat No.	
-------------	--

Set P

P.G. Diploma in Museology (सत्र - II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
मार्च/एप्रिल – २०२६
Museum and ICT (PGDIM203)

वार, दिनांक: मंगळवार, २१-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) संग्रहालयाचे मुख्य कार्य काय आहे?
 - अ) वस्तू विकणे
 - ब) वारसा संकलन, जतन व अर्थनिर्णयन
 - क) मनोरंजन
 - ड) जाहिरात
- २) ICT चे पूर्ण रूप काय आहे?
 - अ) Information and Cultural Technology
 - ब) Information and Communication Technology
 - क) International Communication Tool
 - ड) Integrated Computer Technique
- ३) डिजिटल सूचीकरणाचा उपयोग कशासाठी होतो?
 - अ) नोंदी नष्ट करणे
 - ब) संग्रह व्यवस्थापन
 - क) प्रवेश मर्यादित करणे
 - ड) दस्तऐवजीकरण कमी करणे
- ४) संग्रहालय नैतिकता कशाशी संबंधित आहे?
 - अ) नफा
 - ब) पगार
 - क) व्यावसायिक जबाबदारी
 - ड) विपणन
- ५) जागतिक संग्रहालय नैतिक मार्गदर्शन संस्था कोणती?
 - अ) UNESCO
 - ब) ICOM
 - क) WHO
 - ड) ICCROM
- ६) CMS चा उपयोग कशासाठी होतो?
 - अ) अभ्यागत साठवणे
 - ब) वस्तूंचे डिजिटल व्यवस्थापन
 - क) इमारत बांधकाम
 - ड) तिकीट विक्री

- ७) Metadata म्हणजे काय?
 अ) वस्तू
 क) निधी
 ब) माहितीविषयी माहिती
 ड) प्रकाशयोजना
- ८) ICT आधारित शिक्षणामुळे काय होते?
 अ) मर्यादित शिक्षण
 क) प्रदर्शन बंद
 ब) परस्परसंवादी शिक्षण
 ड) हस्तलिखित नोंदी
- ९) आभासी संग्रहालयामुळे काय शक्य होते?
 अ) फक्त प्रत्यक्ष भेट
 क) जमीन खरेदी
 ब) ऑनलाइन प्रवेश
 ड) संग्रह साठवण
- १०) Digitization म्हणजे:
 अ) रंगकाम
 क) नाश
 ब) डिजिटल रूपांतरण
 ड) निर्यात
- ११) प्रवेश धोरणाचा उद्देश काय?
 अ) मर्यादा
 क) खासगी मालकी
 ब) समान प्रवेश
 ड) शुल्क वाढ
- १२) डिजिटल प्रदर्शनात काय वापरले जाते?
 अ) फळा
 क) टाइपरायटर
 ब) AR व मल्टिमीडिया
 ड) वही

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) संग्रहालयाची व्याख्या व कार्ये लिहा.
 ब) ICT म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 क) संग्रहालय नैतिकता स्पष्ट करा.
 ड) संग्रहालय संग्रहाचे डिजिटायझेशन म्हणजे काय?
 इ) संग्रहालय दस्तऐवजीकरणामध्ये 'मेटाडेटा' ची व्याख्या करा.
 ई) संग्रहालयांच्या सुगमतेमध्ये ICT ची भूमिका लिहा.

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा./टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) संग्रहालय शिक्षणातील ICT ची भूमिका.
 ब) CMS चे घटक.
 क) संग्रहालय प्रवेश व समावेशक धोरण
 ड) आभासी संग्रहालयांची वैशिष्ट्ये

- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) संग्रहालय आणि ICT यांचे संबंध उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
- ब) डिजिटल संग्रहातील नैतिक व धोरणात्मक मुद्दे स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- डिजिटल प्रदर्शन व आभासी संग्रहालय – संकल्पना, साधने, फायदे व आव्हाने.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

P.G. Diploma in Museology (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: March/April - 2026
Museum and ICT (PGDIM203)

Day & Date: Tuesday, 21-04-2026
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1) The primary function of a museum is to: _____.
 - a) Sell artifacts
 - b) Collect, preserve and interpret heritage
 - c) Entertainment only
 - d) Advertising

- 2) ICT stands for: _____.
 - a) Information and Cultural Technology
 - b) Information and Communication Technology
 - c) International Communication Tool
 - d) Integrated Computer Technique

- 3) Digital cataloguing in museums helps in: _____.
 - a) Destroying records
 - b) Managing collections efficiently
 - c) Limiting access
 - d) Reducing documentation

- 4) Museum ethics mainly deal with: _____.
 - a) Profit generation
 - b) Staff salaries
 - c) Professional standards and responsibilities
 - d) Marketing strategies

- 5) The organization that provides global museum ethical guidelines is:

a) UNESCO	b) ICOM
c) WHO	d) ICCROM

- 6) A Collections Management System (CMS) is used to: _____.
 - a) Store visitors
 - b) Manage museum objects digitally
 - c) Design buildings
 - d) Sell tickets

- 7) Metadata refers to: _____.
a) Physical objects b) Data about data
c) Museum funding d) Exhibition lighting
- 8) ICT in museum education mainly supports: _____.
a) Restricted learning
b) Interactive learning experiences
c) Closing exhibitions
d) Manual documentation only
- 9) Virtual museums allow visitors to: _____.
a) Visit only physically b) Access collections online
c) Purchase land d) Store artifacts
- 10) Digitization means: _____.
a) Painting objects
b) Converting information into digital format
c) Destroying archives
d) Exporting artifacts
- 11) Accessibility policies in museums ensure: _____.
a) Limited participation b) Equal access to heritage
c) High ticket prices d) Private ownership
- 12) Digital exhibitions commonly use: _____.
a) Chalk boards
b) Augmented Reality and multimedia
c) Typewriters
d) Manual registers

Q.2 Write short Note of the following. (Any Four)

12

- a) Define Museum and explain its core functions.
- b) What is ICT? Mention its importance in museums.
- c) Explain museum ethics briefly.
- d) What is digitization of museum collections?
- e) Define metadata in museum documentation.
- f) Write the role of ICT in museum accessibility.

Q.3 Write short answers / Short notes. (Any two)

12

- a) Role of ICT in museum education.
- b) Components of a Collections Management System (CMS).
- c) Museum access and inclusion policies.
- d) Features of Virtual Museums.

Q.4 Write long answer of the following. (Any One) 12

- a) Explain the relationship between Museums and ICT with suitable examples.
- b) Discuss ethics and policy issues related to digital collections in museums.

Q.5 Write long answer of the following. 12

Discuss Digital Exhibitions and Virtual Museums: concepts, tools, advantages, and challenges.